

ИНДИГИР УОТТАРА

Муома улууһун
общественной-политической хаһыата
indigir-uottara@yandex.ru

12+

Хаһыат 1953 сыллаахха олохтоммута
Сэрэдэ, субуотаҕа тахсар

2020 с. АХСЫННЫ 9 КҮНЭ

СЭРЭДЭ

№ 98 (5628)

Ил Дархан нэдиэлэтэ

Айсен Николаев ааспыт нэдиэлэтээҕи үлэтин сүрүн түгэннэриттэн

Сэттинньи 30 күнүгэр регион баһылыга суһал ыстаап муньаҕар сүрүн болжомтону анализ ылытытын болдьоһун кылгатын биэриигэ, хоту улуустары ИФА, ИХА экспресс-тестэринэн хааччыйыга уурары ыйда. Кини тохсунньу 15 күнүгэр диэри хааччактыыр дьаһаллары уһатар туһунан ыйаагы таһаарбытын санаатта.

Бу күн Ил Дархан «Үтүө санаа харыйата» акцияҕа кытына. Маньык акция быйыл бэһис төгүлүн ытыллар. Айсен Николаев бу сырыга 11 саастаах Дьокуускай 2 №-дээх коррекционной оскуоланы үөрэнээччигэ Алик Находкин баҕа санаатын толордо. «Маньык акция тэриллэн оҕолор баҕа санаалара туолар кыахтанар. Үтүө үгэс салҕанара хайҕаллаах. Бу курдук уопастыбаннай тэрилтэлэр ытыр аһымал тэрээнинэригэр Саха сиригэр олохтоохтору кыттыһын», — диир Ил Дархан ынырда.

Ахсынньы 1 күнүгэр Ил Түмэн уочараттаах пленарнай муньаҕар норуот дьокуутааттара «2021 сылга, итинэн 2022 уонна 2023 сыллардаагы кэмгэ торумнанар судаарыстыба бюджетын туһунан» сокуон барылын иккис уонна бүтүһүктээх ааҕыга ылыныннар. Айсен Николаев сылы эрэллээхтик түмүктээн эрэбит диэн бэлиэтээтэ. «Бюджет уустук усулуобуйаҕа үөскээтэ. Сотору кэмминэн аны ону толорууга улахан үлэ күүтэр», — диир эттэ Ил Дархан.

Сокуон барыла иккис ааҕыга кириитигэр биллэрдик уларыйда. 26,4 млрд солкуобайынан эбиллэн, дохуоттаах чааһа 225,6 млрд солк. тэнгэстэ. Федеральнай киин өйбүлүнэн 19,8 млрд солк. эбии кириэ. Промышленной тэрилтэлэри, сир баайын хостооччулары кытары үлэлээн, нолуоктан киирэр дохуот кээмэйэ 6,6 млрд солк. улаатыа. Үөрэхтээһингэ уонна коммуналнай комплекс субсидиятыгар үбүлэһин сөптөөх кээмэйинэн көрүлүннэ. Элбэх оҕолоох дьэ кэргэттэри өйүүр, сир учаастактарын инфраструктуратын онорууга дьокуутааттартан киирбит этиилэр аахсылыныннар.

Аһан эрэр 2020 сыл бюджеттыгар биллэр уларыттылар таҕыстылар. Дохуоттаах чааһан 29,4 млрд солк. улаатта. Нолуоктан кириэ 5,9 млрд солк. эбиллэннэ.

Ахсынньы 1 күнүгэр Ил Дархан «Ростелеком» компания вице-президенэ Александр Логинов кытары көрүстэ.

Айсен Николаев «Ростелеком» хампаанньаҕа таһаарылаах үлэтин иһин махтанна. «Оптоволокно хоту улуустарытыгар, чуолаан Өлөөннө холбонор. Салгы Өлөөн бөһүөлөгүтүн Дьэлиндэ, Анаабыр Сааскылааҕар диэри тардыллааҕа», — диир Ил Дархан эттэ. Александр Логинов Айсен Николаев араас бырайыак олоххо кириитигэр куруук өйүүгүр махталын тириэртэ. 2020 сылга 1,5 тыһ. км оптоволокно ситимэ тардыллыбытын эттэ.

Сылын ахсын **ахсынньы 1 күнүгэр** үгэс быһытынан «Кыһын Саха сириттэн саҕаланар» фестиваль ытыллар. Россияҕа бастакынан Дьокуускай киин болуоссатыгар өрөспүүбүлүкэбит сүрүн харыйатын уота холбонно. Бу туһунан бар дьонно Ил Дархан саха телевидениитигэр быһа эфиргэ тахсан иһитиннэрдэ. Алыптаах түгэни кытта Сахабыт сиригэр 36 улууһу харыйа уота тэнинэн сандаарда. «Бу сыл уустук да буоллар, барыбытын күүскэ түмсэритигэр, бэйэ-бэйэбитигэр көмөлөөх буоларга үөрэттэ», — диир Айсен Николаев эттэ. Сахабыт сиригэр олохтоохторугар Чысхаан уонна Великэй Устюгтан Тымны оҕоньор эбэрдэлэрин тиэртилэр.

Ахсынньы 2 күнүгэр өрөспүүбүлүкэ баһылыга Өлөөн улууһу үлэлээтэ. Бу күн улуус сайдытыгар дьонун суолталаах түгэннэр буоллулар. Саха сиригэр Арктикаҕа бастакынан Өлөөн улууһа 432 км усталаах оптоволокно ситимигэр холбонно. Интернет, суотабай сибээс тупсар, түргэтир кыахтаммытыттан нэһилиэнньэ үөрүүтэ мунура суох. «Кини ханна олохторуттан тутулууга суох — Дьокуускай да, тус хоту да буоллун, аныгы олох сайдытытын туһанахтаах дии саныбын», — диир Ил Дархан.

Бу күн Өлөөн сэлиэнньэтигэр сана дизельнэй электростанция үлэҕэ кириэ. 4700 кВт кыамталаах объект «Сахаэнерго» инвестиционной бырайыагынан тутулунна. Сана станция улуус киинин сэргэ Харыйалаагы эмиэ уотунан хааччыйыаҕа.

Айсен Николаев Өлөөн эбэнки национальнай улууһа кэлинни сылларга тэтимнээхтик сайдан эрэрин, Арктика улуустарын ортолоругар социальной-экономической көрдөрүүтүнэн инники күөнгэ сылдырын бэлиэтээтэ.

Ил Дархан удьуор таһыт Степановтар дьэ кэргэттэригэр сырытта. 1 №-дээх ыстаада биригэдиирэ Христофор Степанов

Айсен Николаевка дьэ кэргэнин, үлэтин-хамнаһын туһунан кэпсээтэ, бөрө мэнээктээһинэ улахан кыһалҕаны үөскэтэрин бэлиэтээтэ. Ил Дархан көс уһууһу уонна «Күөнэлэкээн» көс оскуоланы көрдө. Оскуолаҕа спутниковой интернет холбонмут буолан, сорох уроктары онлайн ыталлар эбит. Таһыттар оҕолоро төрөппүттэриттэн тэйбэккэ, биригэ олон үөрэнэллэр. Айсен Николаевка оҕолор табыны миинэн, маамыкта быраҕан көрдөрдүлэр.

Ахсынньы 2 күнүгэр Айсен Николаев Госдума дьокуутаата Галина Данчикова кытта көрүстэ. Үс сыллаагы федеральной бюджетты, социальной эбэһэтэлиститибэлэри толорууга өрөспүүбүлүкэ субсидиянан, дотациянан хааччыллытын боппуруоһун дүүллэстилэр.

Ахсынньы 3 күнүгэр «Кыайы-75» өрөспүүбүлүкэтээҕи фонда үбүн суотугар бу сылга туох үлэ ытыллыбытын туһунан пресс-конференция түмүгү таһаардылар. Биллэрин курдук, Ил Дархан сыллаагы Анал этиитигэр Улуу Кыайы 75 сылын көрсө Кыайы фондатын тэрийэн, ким баҕалаах үтүө дьыалаҕа кылаатын киллэрэригэр ынырбыта. Уонна бастакынан кини бу фондаҕа 100 тыһ. солк. укпуга. Айсен Николаев бачымын тэрилтэлэр, биридиилэн дьон өйөөннөр, фондаҕа 19,5 мөл. солк. норуот харчыта түмүлүннэ. Ити суотугар сыл устата 57 патриотической бырайыак олоххо кириэ. Кыайы фондатын көмөтүнэн патриотической үлэ салҕанан барар.

Ахсынньы 4 күнүгэр «Биир ньыгыл Россия» партия уопастыбаннай приемнайыгар Айсен Николаев онлайн-субээс нөҕү гражданныр приемнаата. Дьааны улууһун Мачах сэлиэнньэтиттэн стационарнай телефон уонна сотовой сибээс суоҕа улахан кыһалҕаны үөскэтэрин кэпсээтилэр. «Вектор» уопастыбаннай тэрилтэ С гепатиты эмтииргэ аналлаах өрөспүүбүлүкэтээҕи программа барылын онорбутун билиһиннэрдэ. Нам Хатырыгар уонна Хатын Арыы оскуолаларыгар капитальной өрөмүөнү ытары туруоруустар. Ил Дархан кирибит боппуруостары хас биридиилэрин болжомтоҕо ылла, туһааннаах министиритибэлэргэ тутта сорудах биэрдэ.

Айсен Николаев **ахсынньы 4 күнүгэр**

(Бүтүүтүн 2 стр. көр).

СИРИ СИКСИГИНЭН

РФ. Муньулар биэнсийэни төлүүргэ уурулла сытар страховкалыр усунуостар баар бааннарыгар депозиттарга ис суох буолуохтаах. РФ бырабытталыстыбатын туһааннаах уурааба ахсынны 4 күнүттэн үлээтэ. Докумуон биэнсийэ пуондатыгар сыл устата кирибит муньулар биэнсийэни үблээһиннэ бэрлээр усунуос быраабылалар көннөрүүлэри киллэрдэ. Сана быраабылалан кирэдьииттир тэрилтээр депозитка иһэ суох буолуохтаахтар. Бу бааннарга сыйһаннаах. Үп кинилэргэ муньулар. Ахсынны 2 күнүгэр Федерация Сэбитэ 2021-2023 сылларга Биэнсийэ пуондатын бюджетын туһунан сокуону бигэргэниитэ. Онон сурулларынан, страховкалыр биэнсийэ индексацията 2021 сылга инфляция таһымтан үрдүөхтээх, 6,3%-на тэҥнэһитээх. 2022 уонна 2023 сылларга страховкалыр биэнсийэ туһааннаабынан 5,9% уонна 5,6% үрдүөхтээх. Сэбит социальнай бэлиитикэбэ кэмтитиэтин салайааччытын солбуйааччыта Елена Бибикова эпитинэн, страховкалыр биэнсийэ сыллаабы орто кэмэйи сааһынан үлээбэт биэнсийэлээхтэргэ 2021 сылга 17 400 солк. тэҥнэһэ, оттон 2023 сылга — 19 300 солк. Социальной биэнсийэ уонна сударыстыбаттан хаачылыылаах биэнсийэ 2021 сыл муус устар 1 күнүттэн 2,6 бырыһыанынан улаатыхтаах. 2022 сылга, сокуонна олобуран, социальной биэнсийэ 8,5 бырыһыан индексацияланар, 2023 сылга — 0,9 бырыһыан.

РФ. Үөрэх министриэтибэтин былааныгар кирибитинэн, 2024 сылга диэри медицина, педагогика үрдүк үөрэхтэрин кыһаларыгар үөрэниитэ бюджет мистэтин элбэтиэхтэрэ. Манньк быһаарыи IT-исписэлиһэ буолуохтарын бадалахтарга эмиз көрүлэр. Ол туһунан тустаах министр Валерий Фальков эттэ дин суруйар «Российская газета». Ити эрээри бу улахан куораттарга мистэ абыһырыгар тириэрибэт. — Москваба уонна Санкт-Петербургга бу хаһыскаларга бюджет мистэтин сарбыһы суох, — диэтэ Фальков. — Регионнарга эбилли баар, манньк дьаһал 2024 сылга диэри салбанан барыа. Билгиз толкуйбутунан, хаачыстыбаннай үөрэх устудьуон олодор сириттэн ыраах буолуо суохтаах.

СӨ. Ил Дархан Айсен Николаев сэтинни 30 күнүгэр таһаарбыт ыһаабынан үһүтүн сэтэтигэр диэри саастаах оҕолорго ыйдаабы төлөбүрү анааһына уларыйылар киридилэр. Биир киһиэхэ тиксэринэн дохуот орто кэмэйин аабыыга дьиз кэргэн саастаа уларыйда. 2021 сыл тохсунуу 1 күнүттэн саахсата суох эрээри биригэ олодор ыал иккис төрөһүтүн дохуота кытта аабылыа. Маны таһынан эмгэнэ, реабилитациялана барыыга бири кэмнэх айан төлөбүр, үһүс, эбэтэр онгон кэлэр оҕо төрөөтүбүнэ анаар ыйдаабы төлөбүр, оҕо урут өттүгэр төлөнө сылдыбыт ыйдаабы төлөбүрдэр, ийэ хапытаала, өрөспүүбүлүкэтээри «Дьиз кэргэн» ийэ хапытаала ыал дохуотугар кирибэт буолулар. Бу уларыйылар төрөһүтүгэр уонна үлэ министриэтибэтин кытыгас үлэлэрин түмүгэ буолар. Сана балаһыанна бу дьыл тохсунуу 1 күнүттэн анаар босуобууһа сыйһаннаахтар.

СӨ. Саха сиригэр тыа хаһаайыстыбатын министриэтибэте «таба мэччирэнгэ» дьин өйдөбүлү сокуонуан бигэргэтэри эттэ. Ити туһунан Ил Түмэн хотугу нуруоттар уонна Арктика дьыалаларыгар кэмтитэ муньабаар тыа хаһаайыстыбатыгар министри солбуйааччы Николай Прокопьев эттэ. Үгэскэ кубулуйбут дьарыкка, булка, балыктааһына аналлаах муньах ахсынны 4 күнүгэр онлайн-сибээһинэн ытылына. Тыа хаһаайыстыбатын министриин солбуйааччы Николай Прокопьев таба мэччирэннэр сударыстыбаннай реестринэн таба хаһаайыстыбаларыгар сыйһарылыылаахтарын бэлэтээтэ. Кини эпитинэн, таба мэччирэнни 80% ойуур пуондатыгар баар. «Манньк сирдэри анааһын уонна сыйһарыи аукционунан ытытылар. Таба хаһаайыстыбалара харчылар суоһунан манна кыттар ыахтара суох. 80-ус сыллардааха онгоһуллубут докумуоннар эргэрдилэр: бас билээччилэрэ уларыйдылар, баһаардар бөлбөһөтүлэр, бырамысылланас өтөн кириитэ уларытылары киллэрдэ», — диэтэ кини. Онон, кини этэринэн, РФ Сир уонна Ойуур кодексаларыгар уларытылары киллэри уолдыаста. Таба мэччирэнни таба хаһаайыстыбаларыгар босхо уонна бөддьүө суох сыйһарыи тэрийи наадата этилиннэ.

СИА мьгырайалларынан.

Ил Дархан нэдиэлэтэ

Айсен Николаев ааспыт нэдиэлэтээби үлэтин сүрүн түгэннэриттэн

(Бүтүүгэ. Иннин 1 стр. көр).

баһылыктары кытары муньабаар кэлэр нэдиэлэттэн коронавирустан быһыыны биэри саҕаланарын эттэ. Бастакы 200 дозаны өрөспүүбүлүкэ улахан куораттарын медицина тэрилтэлэринэн үлэрээхтэрэ. Сыл бүтүөр диэри өссө 600 доза кэллээбинэ, улуустарга «кыһыл» зонаба үлэлиир медиктэргэ биэриэхтэрэ. Маассабай быһыыны биэри кэлэр сылтан саҕалана.

Ахсынны 5 күнүгэр Айсен Николаев пандемия кэмигэр медиктэргэ, дьонно-сэргэбэ көмөлөһөр волонтердары кытта көрүстэ. Ил Дархан өрөспүүбүлүкэ бары олохтоохторун аатыттан волонтердарга кыһамыһылаах үлэлэрин иһин махтанна. Волонтердар бэйэлэрин социальная бырайыактарын сырдаттылар. Айсен Николаев волонтердар хамсааһыннара салгыи эрэллээхтик сайдарыгар эрэнэрин биллэрдэ.

Ахсынны 5 күнүгэр Ил Дархан искэн ы а р ы ы л а х т а р ы э м т и и р өрөспүүбүлүкэтээби диспансер тугуутун хаамыытын баран көрдө, билистэ. Бу 6,8

млрд.солк. суумалаах тутуу федеральной бюджеттан үбүлэнэр. «Тыһыынчанан киһиэхэ олус наадалаах диспансеры тутуу этимиттэн көрдөххө, 2022 сыл бүтүүгүгэр үлэбэ кириэн сөп», — диэтэ Айсен Николаев.

Эмиэ бу күн Ил Дархан доруобуйа харыстабылын эйгэтигэр 2021-2023 сылларга былааннаммит тутуулар тула муньах бытта. Кардиология киинин 2021 сыл ахсынны ытыгар, Онкология диспансерын былааннаммыттан бири сыл урутаан 2022 сылга киллээр сорук турар. Баарабай тутуулары таһынан, ыйылыбыт болдьоххо бизэ эбийиэги тутар сорууда турар: Бүлүүгэ, Чурапчыга балыһа комплекстарын, Муома улуунун Хонуу бөһүөлөгэр 22 куйкалаах, Уус Маайаба 45 куйкалаах, Таатта Ытык Күөлүгэр поликлиника дьизлэрин. Маны таһынан 33 объект 2021 сылга хапытаалынайдык өрөмүөннэнэрэ былааннаар.

Афанасий НОЕВ,

Ил Дархан пресс-экиретээрэ.

Наследный совет депутатов
МО «Соболохский национальный наслег»
Момского района Республики Саха (Якутия)

«30» ноября 2020 г.

с. Соболох

РЕШЕНИЕ № 12

О внесении изменений в решение № 22 от 29.11.2018 г.
«О земельном налоге на территории МО
«Соболохский национальный наслег» Момского района
Республики Саха (Якутия)»

В соответствии с абзацем вторым части 2 статьи 387 Налогового кодекса Российской Федерации, Федеральным законом 06.10.2013г. №131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», Наследный Совет депутатов РЕШИЛ:

1. Внести изменение в решение № 22 от 29.11.2018 г. «О земельном налоге на территории МО «Соболохский национальный наслег» Момского района Республики Саха (Якутия)», дополнив пункт (часть) 2 подпунктом (пунктом, абзацем) 2.2. следующего содержания:

«для организаций и индивидуальных предпринимателей, получивших статус резидента Арктической зоны Российской Федерации в соответствии с Федеральным законом 13 июля 2020 года № 193-ФЗ «О государственной поддержке предпринимательской деятельности в Арктической зоне Российской Федерации» установить налоговую ставку в размере 0 процентов в отношении земельных

участков, используемых в целях исполнения соглашений об осуществлении инвестиционной деятельности, на пять налоговых периодов начиная с налогового периода, в котором такая организация или индивидуальный предприниматель включены в реестр резидентов Арктической зоны Российской Федерации.»;

2. Настоящее решение вступает в силу по истечении одного месяца со дня его официального опубликования и распространяет свое действие на правоотношения, возникшие с 1 января 2021 года.

3. Опубликовать настоящее решение в средствах массовой информации, на официальном сайте администрации МО «Соболохский национальный наслег» и в районной газете «Индибир уоттара».

4. Контроль за исполнением настоящего решения оставляю за собой.

А.А. ТАРАБУКИН,
председатель наследного Совета депутатов.

Бэтэринээринэй Департаменна бас бэринэр судаарыстыбаннай тэрилтэлэри бэрээдэктээһин туһунан

Саха сиригэр бэтэринээринэй управлениелары уларытан тэрийии 2019 сыл алтынньы 16 күнүгэр баттаммыт «Бэтэринээринэй Департаменна бас бэринэр судаарыстыбаннай тэрилтэлэри уларыта тутуу» диэн 1355-р нүмэрдээх Саха сирин Бырабыталыстыбатын дьаһалынан сағаламмыта.

Ити докумуон 2018 сыллаахха балаҕан ыйын 28 күнүгэр Ил Дархан бигэргэппит 803-РГ нүмэрдээх «Об утверждении Плана мероприятий по росту доходного потенциала, оптимизации расходов бюджета и совершенствованию государственной долговой политики Республики Саха (Якутия) на 2019-2021 годы» диэн дьаһал ирдэбилин толорор. Ол курдук 2019 сыллаахха бастакы түһүмэххэ алта улуус бэтэринээринэй управлениеларын структуралара уларыттыбыта. Ол курдук Аллайыаха, Эдьигээн, Уус-Маайа улуустарынааҕы бэтэринээринэй управлениелары уларытан тэрийэн, салайар аппарааттара Ханалас, Нам уонна Амма улуустарыгар холбонмуттара. Ону сэргэ Дьокуускай куорат Бааһынай уонна Үрүттээх рыноктарын лабораториялара Саха сирин өрөспүүбүлүкэтээҕи бэтэринээринэй лабораторияҕа холбонмуттара.

2020 сыл алтынньы 13 күнүгэр Саха сирин Бырабыталыстыбата «О реорганизации государственных бюджетных учреждений Республики Саха (Якутия), подведомственных Департаменту ветеринарии Республики Саха (Якутия)» диэн 938-р нүмэрдээх дьаһалы бигэргэппитэ. Ити дьаһал быһытынан быһыл өссө биэс бэтэринээринэй управлениеларга уларыттыбы барыахтаах, ол эбэтэр биир да бэтэринээринэй үлэһит штатын сарбыйыы былааннаммат, салалтаны уларытан бииргэ холбоон бөдөһүтүү буолар. Ол курдук Анаабыр, Өлөөн – Мииринэйгэ, Өймөкөөн – Тааттаҕа, Абый – Уус-Алданна, Муома – Чурапчыга холбонуохтаах.

Бэрээдэктээһин кирибит бэтэринээринэй управлениеларыгар тэрилтэлэргэ үлэһиттэр ахсааннара уларыттыбатаҕа, бары уруккуларын курдук үлэһит олоролор. Үлэһиттэр хамнастарын өтгүнэн уларыттыбы суох, туох баар хотугу надбавкалар, улуустааҕы коэффициеннар оннунан хаалбыттара. Холбонмут управлениелар начальниктарын хамнастарыгар эрэ уларыттыбы баар, уларытан тэрийии кэнниттэн кинилэр филиал сэбиэдиссэйин ставкатын хамнастаналлар.

Билинни туругунан өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн бэтэринээринэй Департамент 1785 үлэһиттээх. Бэтэринээринэй Управлениелары уларытан тэрийии үчүгэй

түмүгэ – туспа юридической сирэй ахсаана көбүрүүрү, хааччыйар персонал штатнай единицалара аҕыйааһына. Ол быһытынан судаарыстыбаннай учреждение структурата бэрээдэктэнэр уонна дьаһайар-салайар персонал ахсаана аччыыр.

Бэтэринээрийэ управлениеларыгар ытыттылыбыт үлэни көрдөххө, быһаарылыах салалта көмөтүнөн манньк үчүгэй уларыттылары бэлиэтээн ылабыт:

- Амма, Эдьигээн уонна Аллайыаха филиалларыгар коммунальнай өнөлөр, электричество, сибээс изстэрэ толору төлөммүтэ;

- Аллайыаха уонна Уус-Маайа филиаллара үлэлиир дьэилэрин коммунальнай төлөбүрүн кыччатан барыһы киллэрбэт, ороскуоттаах өрүттэрин тохтопсуттара;

- Бюджет таһынан киллэрэр харчы суотугар Уус-Маайа филиалын дьэитигэр хапытаалынай өрөмүөн ытыттылыбыта;

- Филиаллар баайдарын-дуолларын инвентаризациялаан алдыаммыт уонна өрүмүөнөммэт дьэилэрин-уоттарын, сүүрбэт көлөлөрүн балаансаттан таһаарбыттара;

- Отчуоттар, оперативнай сводкалар түргэник ытыттылалара бэлиэтэммитэ;

- Бэтэринээрийэ управлениелара хонтуруоллаан ынах, сылгы, таба ыарытытын утары ытар үлэлэрэ көдүүстээхтик барара көстөн табыста.

Бэтэринээринэй Управлениеларга уларытан тэрийии түмүгүнэн үлэһиттэр ахсааннара уларыттыбат. Хамнаска оустарыы суох буолуо, туох баар хотугу надбавкалар уонна коэффициеннар уларыттыбата суох хаалаллар. Холбонмут управлениелар салайааччыларын филиал сэбиэдиссэйдэрин дуоһунаһыгар үлэлииллэригэр этии сурук туттарылыбыта.

Биэс хотугу улууска баар бэтэринээринэй Управлениелар бюджеты таһынан киллэрэр үптэрэ кыратынан сибээстээн, элбэх үбү-харчыны киллэрэр Мииринэй, Чурапчы, Уус-Алдан уонна Таатта улууһун бэтэринээринэй Управлениеларын уопуттаах салайааччылар бу үөскээбит кырымчык кэмнэ үбү-харчыны кэмчилээһини, туттулубат эргэ хамсаабат баайы-дуолу тэрилтэ балаансатыттан устар балаһыанньаны киллэрэн, киһиэхэ уонна дьэи кыылыгар сыстар сыстыганнаах ыарыылар турбаттарын туһугар ытар үлэлэри көдүүстээхтик туруорсан быһаарылыах салайыныны ылаахтара диэн эрэнэбит.

Саха сирин Бырабыталыстыбата бигэргэппит 1355-р нүмэрдээх дьаһалынан ытыттылыбыт оннун буларарга оноһуллубут ирдэбиллэринэн, туспа юридической сирэй ахсаана уонна

дьаһайар-салайар персонал ахсаана аччыыр, управление структурата бэрээдэктэнэр.

Ити үлэ ытыттылыбытын кэнниттэн үс сыллааҕы судаарыстыба бюджетын кэмчилээһин 2021 сыл олунньу 1 күнүттэн 3 мөл. 616 тыһ. солк. буолар, ол эбэтэр 2021 с. – 1 мөл. 136 тыһ. солк., 2022 с. – 1 мөл. 239 тыһ. солк., 2023 с. – 1 мөл. 239 тыһ. солк. Экономияламмыт харчы управлениелар үлэлэрин тупсарыга барыаҕа, уопуска кэмигэр айан компенсациятыгар, таба ыстаадатыгар хараал кэмигэр бэтэринээринэй эмтээһини оноро барар үлэһиттэр командировочнай ороскуоттарын сабарга, техниканы уматыгынан хааччыйыга у.о.д.а. сыалларга туһанылыаҕа.

Холбонор управлениелар бэтэринээринэй лабораторияларын үлэлэрин анализтаан көрүү түмүгэ барыһа суоһун көрдөрдө. Сылтан сыл сүөһү, таба ахсаана кыччаан иһэринэн сибээстээн, лабораторнай чинчийиилэртэн кириэр дохуот эмиз кыччыыра биллэр, ол курдук лабораторнай чинчийиилэри 2018 сылы кытары тэнгээтэххэ, 2019 сылга 3,6% түспүт. Ити биэс холбонор управлениелар бюджет таһынан сылга киллэрэр үптэрэ былаантан 50% эрэ толоруллаллар. Холобур, Абый улууһун бэтэринээринэй управлениета Үрүн Хайа бөһүөлөгэр 7 бэтэринээринэй үлэһитигэр 1203 кв.м. иэннээх хонтуруолаах, онно коммунальнай өнөлөргө сылын аайы 5 мөл. 038 тыһ. солк. төлөнүллүөхтээх. Судаарыстыбаттан 1 мөлүйүн 853 тыһ. солк. төлөнөр, онтон хаалбыт 3 мөл. 185 тыһ. солк. төлүүрүгэр харчыта тийбэт. Бюджет таһынан сылга киллэрэр үбэ 925 тыһ. солк. Онон 2 мөл. 259 тыһ. солк. тийбэт, бу изс кэмигэр сабыллыбака сылын ахсын үрдээн иһэр.

Бэтэринээринэй управление структурата бэрээдэктэнэр уонна дьаһайар-салайар персонал ахсаана аҕыйыыр кэмигэр эт, үүт уонна балык бэтэринээринэй-санитарнай экспертизатын уонна атын лабораторнай чинчийиини уруккутун курдук мизстэтигэр Өлөнүөк, Сааскылаах, Хонуу сэлээннэлэригэр уонна Уус-Ньара, Үрүн Хайа бөһүөлөктэригэр оноруохтара. Онон олохтоох нэһилиннэһэ ити өтгүнэн туох даһаны уларыттыбы тахсыа суоһа, атын улууска ханнык да лабораторнай пробалар ытыттылыбаттар диэн тоһоһолоон бэлиэтиибит. Судаарыстыбаннай сорууда чэрчитинэн оноһуллар лабораторнай чинчийиилэр анализтара уруккутун курдук Дьокуускайга Саха сиринээҕи бэтэринээринэй лабораторияҕа ытыттылаахтара. Итинник чинчийиини онорорго лаборатория хайаан даһаны II-IV патогенностаах микроорганизмнар

Муоматаабы полиция отделын начальнигын солбуйааччы **М.М. Егоров** 11 ыйдаабы үлэ түмүгүн билиннээр. Буруйу оноруу 34 түбэлтэтэ табыста (былырын 40 этэ). Ол иһигэр уорууга, киһи доруобуйатын эчэтиигэ, өлөрүүгэ сааныга, сэрэбэ суохтук өлөрүүгэ, суол саахалыгар, туора дьон малын-салын с о р у й а н б у о р т у л а а н н а , түөкүннээһиннэ, көнүлэ суох бултааһынна, олорор дьибэ сокуоннайа суох кириигэ, былаас үлэһитин үөбүүгэ курдук ыстатыйаларга дьыалалар көбүтүлүннүлэр. Регистрацияламмыт холубунай буруйдартан 26-та силиэстийэлэннэ (былырын – 42), ол иһигэр 9 (2) дьыала тута арыллыбыта, 2 (3) дьыала тохтоулунна, буруйу арыллы 92,9%-на тэннэстэ.

Бу кэмнэ полиция отделыгар административнай дьыаланан 90 (84) киһи тиердиллэннэ. Барыта 144 (97) административнай дьыала көбүтүлүннэ, бу суол быраабылатын кэһини киллэрбэккэ туран.

Сааһын ситэ илик оҕолорго буруйу оноруу элбиир. Полиция учуотугар 14 (12) оҕо турар. Ол курдук уопсастыбаҕа кутталлаах дьайыыга 7 оҕо буруйданна (уорууга - 6, гарааска сокуоннайа суох кириигэ - 1), быраабы кэһингэ 4 оҕо (итирдэр утабы иһэн - 3, мотоцикылы бытыгыга - 1) уонна 3 оҕо холубунай буруйу онорууга. Билигин 26 төрөппүт о б о л о р у г а р к у а а б а н сабыдыаллаахтарынан ураты хонтуруолга тураллар. Бу кэмнэ биир оҕо велосипеды уоран холубунай дьыалаламмыта. Саастарын ситэ оҕолор ортолоругар тустаах уорганнар сөптөөх профилактической үлэни утумнаахтык ыталлар. Тиһигин быспакка “Группа”, “Профилактика”, “Сообща, где торгуют смертью”, “Семья”, “Помоги пойти учиться” акция, “Условник-несовершеннолетний”, “Адаптация” уонна “День знаний” операциялар тэрилиннилэр.

Госуслуга нөнүө суол өнөтүгэр 96 сайаапка кирибит. Суол быраабылатын кэһингэ бу кэмнэ 166 (199) буруй бэлиэтэннэ. Манна итирик туруктаах суоппардар дьон олоҕор улахан кутталы үөскэтэллэр. Итирик туруктаах 9 киһи тутуллубута.

Улууустаабы баһаарынай сулууспа салайааччыта **С.Н. Марказов** сотору куоракка сыл түмүгүн таһаарар муньааха бэлэмнэнэбит диэтэ. Быйыл урукку сыллардааҕар олорор дьибэ баһаар чаастагык барбыта бэлиэтэнэр. Билигин төһө даҕаны хамсык ыарыы турдар, сэрэтии үлэтэ тохтообот. Дьибэлэринэн сылдыры тохтообута эрээри, араас ситимнэринэн сэрэтии үлэтэ барар. Кыһынны ыйдарга оһоһунан оттулар, тэроиллэринэн ититиллэр гараас, баанньык курдук тутууларга баһаар тахсар. Уот ситимигэр ноһурууска буолуон сөп, манна болҕомтолоохтук сыһыаннаһааха наада. Сотору уһун кэмнээх сана дьыллаабы өрөбүллэр

сабаланахтара. Бу күннэргэ сана дьыллаабы тэрээһиннэри көрсө анал операция үлэтэ сабаланна. СӨ Ил Дарханын анал бирикээһинэн тохсунньу 15 күнүгэр диэри хааччахтааһын баар эрээри, аҕыйах киһилээх түмсүүлэри оноруохха сөп. Онно бары ирдэбиллэри тутуһан, баһаартан сэрэхтээх буолары умнумуохха наада. Бу күннэргэ оройуонна инспектор кэлэн үлэһити сылдыар, култуура, үөрэх тэрилтэлэрин бэрэбиэркэлиир, сэрэтэр үлэлэри ытар.

Ону сэргэ айан суолугар барааччылартан суолга сэрэхтээх буолары ирдибит. Сана дьыл иннинэ сырыы-айан элбиктэ. Иһитиннэр-көрдөрөр ситиминэн быһылааннары истэ олоҕубут. Ааспыт ыйга Хаҥалас улуугар массыына муус анныгар барбыта. Бу күннэргэ Магадантан айаннаабыт дьону Оймөкөөн Томторун туһайытыгар буллуктар, биирэ тоһон суорума суолламмыт, иккис киһитэ туруга мөлтөх. Онон ыраах айанныр дьон көлөнү үчүгүйдик көрүнөн, сылаастык таннан, хайаан да сибээстээх сылдыһын диэн сүбэлибит.

СӨ “ОДКХ” ГУП Муоматаабы филиалын директорын э.т. **Г.А. Алексеев** бары хочуолунайдар этэннэ үлэһити туралларын, ыстаат эрээһинигэр үлэ барарын кэпсээтэ. Төбүлэххэ үс хочуоллаах сана хочуолунай тигинэччи үлэһити турар. Таас чохторо кэлэр сыл кулун тутар ыйыгар диэри тийэр баар, Собоолооххо чох оттуга олуһуну бүтүөр диэри баар диэн аабабыт. Бу бөһүөлөктэргэ таас чох Магадан уобалаһыттан Арҕалаах сириттэн кыһынны суолунан тизллибэ. Улахан Чыыстайга икки хочуолунай толору үлэһити. Быйыл манна 10-ча чааһынай ыал ититэр ситимнэ холбоммута, сылаастар. Таас чохторо тохсунньу бүтүөр диэри тийиэхтээх. Улахан уйуктаах көлөлөргө суол турдагына, Зырянкатан сана дьыл инниттэн уматыгы таһахтара. Оттугу оройуонна таһыыны “Сахаспецтранс” ААУо тэрилтэтэ хааччыыахтаах. Санаттахха, онно билигин генеральной директоруун Д.В. Аммосов ананан үлэһити. Буор Сыһыы суола улахан уйуктаах көлөлөр айаннылларыгар сөп түбэстэ даҕаны, инчэбэй нэспитин таһахпыт. Онно убадас оттук тохсунньу 6 күнүгэр эрэ диэри тийэр баар.

Тэрилтэбэ билинни туругунан вакансия суох, толорубут. Бары үлэһиттэр оннуларын булан үлэһити сылдыаллар. Нэһилиэһиннэртэн улахан үнсүү суох, дьибэлэр бары сылаастар. Халлаан тымныйан, бары хочуоллар үлэһити эрээһиннэ киридилэр.

Муоматаабы ДЭС начальнига **И.В. Олейников** кыһынны сезонна сылаас күннэри багтааһа күстээх үлэ барбытыгар тохтоото. Ааспыт сылга кыһын 4ы суолунан бары наадалаах саппаас

чаастары, тэриллэри аҕалбыттар. Сайынын былааннаах үлэ толору барбыта. Арай ойуур баһаардара уот ситимигэр урухсалааһыны онороннор, үлэбэ былааны таһынан уларытыылары киллэрбиттэрэ. Собоолооххо “куһаҕан үчүгэйэ суох” диэбиккэ дылы, сана күстээх дизель кэлэн туруоруллубута. Билигин ол көмөтүнэн уот ситимигэр үлэ барар кэмигэр бөһүөлөгү электричествонан хааччыабыт. Ол курдук бу күннэргэ куораттан 5 киһилээх биригээдэ кэлэн Собоолоох туһайытыгар остуолбалар тирэхтэрин, уот ситимин онору 10-15 хонукка үлэһитин саҕалаатылар. Бу икки үрэх икки ардыгар тоһоруу буолан, үлэ барар кыахтаммытын сөпкө өйдүүххэ наада. Бөһүөлөккэ чэппиэр-бээтинсэ күннэригэр саахалы туоратыыга үлэ барар кэмигэр уот ситимин Хонууттан араарыттар. Собоолооххо сыһаарыллыбыт тустаах электрик дизели үлэлэтэр. Манньык хабааннаах өрөмүөн үлэтэ аны Индибир туһайытыгар барыахтаах, онно сайын балайда улахан иэннээх ойуур баһаара турбута. Миэстэтигэр өрөмүөн үлэтин халлаан сыллыыта кулун тутар ыйга былаанныыбыт, билигин ол туһайыыга этэннэ. Ол да буоллар, саахал тахсыбатын туһугар, нэдиэлэ айы анал үлэһиттэр буран көлөнөн уот ситимин устатын көрөн-истэн кэлэллэр, куруук бэрэбиэркэлииллэр. Онон тымныы ыйдарга үрдүк бэлэмнээх олоҕубут.

Ахсынны 7 күнүнээби туругунан оройуонна хамсык ыарыытынан эбии 5 киһи сутуллубута билиннэ. Ол эбэтэр оройуонна ыарыы баара билиэбиттэн 63 киһи ыалдыбыта бэлиэтэнэр, ПЦР анаалыс нөнүө 38 киһи биллибитэ, ИХА – 8 уонна ИФА - 15. Ыалдыбыт дьон эмчиттэр көрүүлэригэр-истиилэригэр бааллар. Бүгүнгү туругунан балыһа инфекционной отделениетыгар 4 ыарыһах баар, провизорнайга – 5. Инфекционной стационартан барыта 22 киһи үтүөрэн тахсыбыт, провизорнайтан – 6 киһи, амбулаторнай эмтээһининэн 23 киһи үтүөрбүт, ол иһигэр 2 оҕо. Дьокуускай куоракка 4 киһи салгыы эмтэниигэ көһөрүллүбүттэр. Билигин амбулаторнай эмтээһиннэ 7 киһи эмтэнэр, ол иһигэр 2 оҕо. Самоизоляцияҕа 71 киһи хааччахтаһан олоҕор. Үлэһити турбутун кэнниттэн 40 киһи эмтэнэн үтүөрдүлэр, ити ыалдыбыт дьонтон 72,7 %-на тэннэстэр. Бу кэмнэ барыта 569 ПЦР анаалыс оноһулунна, ИФА – 814, ИХА – 34.

Оройуоннаабы суһал штаб нэһилиэһиннэртэн бары ирдэбиллэри, хааччахтааһыны тугуһан сылдыалларыгар көрдөһөр. Дьон мустар, тоһуоруһар сиригэр мааскалаах, бэрчээккэлээх сылдыаргытын, илигитин суунаргытын умнуман. Доруобай буолун!

«Муома оройуона» МТ
пресс-сулууспата.

Нэһилиэк сонун

“ХОТУ ДОЙДУМ ДЬҮРҮСКЭН ХОМУҢА”

“Хоту дойдум дьүрүскэн хомуна” диэн ааттаах Муома оройуонугар саха фольклорун тарҕатааччы Слепцов Алексей Егорович-Байды Өлөксөйө төрөөбүтэ 85 сылыгар аналлаах онлайн-куонкурус түмүктэннэ. Уопсайа 14 улуустан (Абый, Муома, Үөһээ Дьааны, Эдьигээн, Орто Халыма, Амма, Сунтаар, Горнай, Уус-Алдан, Хагалас, Нам, Томпо, Чурапчы, Бүлүү) 63 оҕо, 22 улахан киһи, ансаамбыллар кыттыыны ыллылар.

Онлайн-күрээби В.В. Обоюкова – музыка уонна фольклор музейын методиста, М.Н. Жирков аатынан музыкальнай училище преподавателэ, “Российский фольклорный союз” ООО чилиэнэ, СӨ култууратын туйгуна, М.Н. Винокуров – СӨ үөрэҕин туйгуна, култуура коллеһын преподавателэ, импровизатор-хомусчут, Т.А. Жиркова – хомус музейын быыстапкаҕа отделын ээбиэдиссэйэ, импровизатор-хомусчут,

Е.А. Тастыгина – эбии үөрэхтээһин педагога, “Хомусчаан” фольклорнай ансаамбыл уонна “Айыллаана” фольклорнай студия салайааччыта, А.П. Никулина – Төбүлэхтээҕи сынньалан киинин дириэктэрэ, “Эдельвейс” оҕо үнүүгүгэ кэлэктибин салайааччыта, А.Е. Слепцов-Байды Өлөксөйүн сизэнэ састааптаах жюри сыаналаата.

Кылаан-Чыпчаал ааты **Слепцова Дарья Ивановна** – 88 саастаах (Хонуу, Муома) ылла. Маны таһынан кыттыбыт оҕолорго, аҕа саастаах дьонно лауреат, дипломант ааттара ингэрилиннилэр. “Северный колорит” ТТ анал бириһин **“Айылҕан” ансаамбыл** (Абый улууһа), музыка уонна фольклор музейын анал бириһин – **Акимова Ольга Афанасьевна** (Хонуу, Муома), Слепцов А.Е.-Байды Өлөксөйө уолун Юрий Слепцов дьэ кэргэнин анал бириһин – **Харлампьев Г.П.** (Лөкөчөөн, Бүлүү), Слепцов А.Е.-Байды Өлөксөйө кыһа

Людмила Стручкова дьэ кэргэнин анал бириһин – **Ефимова М. П.** (Эбээх, Орто Халыма), Слепцов А.Е.-Байды Өлөксөйүн сизэнэ Анастасия Никулина дьэ кэргэнин анал бириһин – **Никифорова Амелия** (Бээрийэ, Уус-Алдан) туттулар. Ынырыбытын ылынан, күрээби сэргээн кыттыыны ылбыккытыгар барҕа махтадьытын этэбит, айар аартыккыт арылла турдун, суон сураххыт сураҕыра турдун дииллэр Төбүлэх сынньалан дьэтин үлэһиттэрэ.

Ити курдук хоту дойдун хомусчута, фольклорун пропагандаһа, тойуксут, “Инди гир уоттара” хаһыат общественнай кэрэспэндьээнэ, өр сылларга нэһилиэги салайбыт А.Е. Слепцов-Байды Өлөксөйө төрөөбүтэ 85 сылыгар анаммыт күрэх киэн сири, үгүс кыттааччыны хабан тэрээһиннээхтик ааста.

Биһиги корр.

Здоровье

СОВЕТЫ РОДИТЕЛЯМ ДЕТЕЙ, НАХОДЯЩИХСЯ НА САМОИЗОЛЯЦИИ

Родители, близкие детей, находясь дома могут привить ребенку навыки преодоления, совладания со сложными ситуациями и научить его справляться с возможным стрессом. Для этого родителям необходимо:

Сохранять, поддерживать, культивировать благоприятную, спокойную, доброжелательную атмосферу в семье. В сложных ситуациях не нужно паниковать, следует помнить, что «черную полосу всегда сменяет белая». Доброжелательное обсуждение членов семьи поможет придать ребенку уверенность, стабилизирует ситуацию.

Стараться регулярно общаться, разговаривать с ребенком на темы, связанные с его переживаниями, чувствами, эмоциями. Обязательно обсуждайте ближайшее и далекое будущее. Старайтесь строить (но не навязывать) перспективы будущего совместно с ребенком. Делитесь своими переживаниями, мыслями, рассказывайте честные истории из жизни, в том числе о преодолении вами и вашими знакомыми трудных жизненных ситуаций. Обычный разговор по душам способен заставить ребенка поверить в свои силы. Посочувствуйте, скажите, что вы понимаете, как ему сейчас трудно (если он переживает, что не может посещать школу, кружки). Дети, которые чувствуют поддержку и искреннее сочувствие родителей, справляются со стрессом успешнее.

Научить ребенка выражать свои эмоции в социально приемлемых формах (агрессию — через активные виды спорта, физические нагрузки, которые можно выполнять дома или на улице; душевные переживания — через доверительный разговор с близкими, приносящий облегчение). Часто ребенку (особенно подростку) сложно рассказывать о своих переживаниях родителям или сверстникам. С этой целью предложите ребенку завести тетрадь, в которой он будет рассказывать о своих переживаниях. Выложив эмоции на бумагу, он почувствует облегчение, освободившись от возможных негативных мыслей.

Поощрять физическую активность ребенка. Стресс — это, прежде всего, физическая реакция организма, поэтому эффективно бороться с ним ребенку поможет любая деятельность, требующая физических усилий: уборка по дому, физические упражнения, пение, танцы... Старайтесь не вынуждать ребенка тратить силы на то, что ему не интересно, но постарайтесь определить совместно с ребенком, каким активным занятием он хотел бы заниматься, находясь дома.

Поддерживать и стимулировать творческий ручной труд ребенка. Даже если Вам кажется, что, например, подросток «впадает в детство» и ничего полезного не делает (рисование, плетение «фенечек», украшение одежды, склеивание моделей), все это является своеобразной «разрядкой», несет

успокоение — через работу воображения подросток отвлекается от негативных переживаний, повседневных проблем.

Поощрять ребенка к заботе о близких (представителях старшего поколения, младших детях, домашних питомцах). Приятные обязанности, ощущение, что «кто-то от меня зависит», «без меня не справится», «я нужен кому-то», являются дополнительным ресурсом для совладания с возможным стрессом.

Поддерживать семейные традиции, ритуалы. Важно, чтобы хорошая семейная традиция была интересна, полезна и любима всеми поколениями семьи. Другими словами, семейные ритуалы можно и нужно трансформировать, чтобы младшее поколение с удовольствием участвовало в них, а не воспринимало их как неотвратимое, скучное, бесполезное времяпрепровождение.

Стараться поддерживать режим дня ребенка (сон, режим питания). Чаще давайте ребенку возможность получать радость, удовлетворение от повседневных удовольствий (вкусная еда, общение с друзьями по телефону и т. д.).

Единый Общероссийский телефон доверия для детей, подростков и их родителей — 8-800-2000-122 — работает во всех регионах Российской Федерации. Консультация ведется на русском и на якутском языках.

ГОЛИКОВА А.В.,
педагог-психолог МБОУ
«МСОШ».

Егор Буоратай тыллара.

E.C. Слепцов-Буоратай 80 сааһыгар

Орто Дойду тоҕойугар
Боотур дыно кэлбиттэрэ.
“Олус үтүө дойду эбит,
Олохсуйуох” – диэбиттэрэ.

Ойор күннээх
Орто Дойду оҕолоробут.
Дьолун сиргэ
Дьолу айа олоробут.

Күөрэгэйдээх алаастарга
Күөлэһийэн улааппыппыт.
Үөрэх, үлэ суолун тутан
Киэн аартыкка тахсыбыппыт.

“Туругурдуу” саҕаттан
Туругуран турбуппут,
“Сайды” колхоз буолуобуттан
Сайдан, үүнэн барбыппыт.

Күһүн эвен суруйааччыта
П.А.Степанов-Ламутская төрөөбүтэ 100
сылыгар анаан, үлэлээбит, олорбут,
бултаабыт сирдэринэн тус-туспа
бөлөхтөрүнэн сылдьан, сахалы сизиринэн
алаады уурбуштутун сырдаппытым.

Бу сырыга биир дойдулаахпыт, поэт
Слепцов Егор Степанович-Буоратай
төрөөбүтэ 80 сылын бэлиэтиргэ
бэлэмнэни үлэ туһунан сырдаттахха
манньк. Ньургунун тахсыта «Дойдууна»
орто саастаах оҕолорго ырыа бөлөҕө,
ньургуннаах кырдалга тахсан, Егор

ОРТО ДОЙДУ ТУҢУНАН ЫРЫА

Степанович төрөөбүт күнүн
бэлиэтээбиттэрэ. Кэлин “Буоратай” диэн
төрөөбүт сири көрө барар баҕабыт
туолбатаҕа. Сылан айы хойукка диэри
бөһүөлэктитин тытааҕы аймыр, оҕо-
дьяхтар ыраах хаамара кутталлаах.
Эбиитин баһаар идээнэ, халдыаһыбыт

анныгар уота-буруота кыттыспыта.
Аны Буоратай диэн сирбит ханан
баара чуолкайа биллибэт буолла.
Бөһүөлэк саастаах дьонуттан
туоһулаһы үлэтэ барда. Уонтан
тахса киһиттэн ыйыппыппыт:
Буоратай, Бугуллаайы, Буордуйа диэн
сирдэри бутуйаллар эбит. Сорох
дьоммут букатын да билбэттэр.
Уруут-урут Эдьий Анаалыын
(Сивцева А.Г.) Ураһа Хонуутугар
убаһа собуойугар баран иһэн, Ат
сырсар томторугар, көмүлүөк

оһохтоох өтөх аттынан ааһан
истэхпитинэ, бу Буоратай дьонун
балаҕаннара” диэбитэ. Оччолорго эдэр
буоламмын анаан тугу да
ыйыталаспатаҕым, ыксаан да баран иһэрбит
эбитэ буолуо. Бу балаҕан
холкуостаахтарга анаан тутуллубут үһү,
бу киэн томторго субан сүөһү көрбүттэр,
кэлин бүрүсүлүөстэх ынахтары тутан, үүт
оргутан арылыбыллара үһү.

Буоратай «Төрөөбүт түөлбөбэр» диэн
хороонугар:

Ат Сырсарым, Ураһа Хонуум,
Ылаа суох тулаайахсийбыккыт.
Бэл көлүкэм, ыраас уум,
Кууран-хатан хаалбыккыт, – диэбитэ
баар.

Ол иһин, көмүс күһүн, Буоратай сизэн
бырааттарын илдэ Ат Сырсарга өтөх
иһин-таһын көрдөрөн, алаады ууран
кэлбиһит.

Аны “Сайдар кэскиллээх Сайдыбыт
барахсан” кинигэҕэ үлэ, тыл бэтэрээнэ,
Сааһырга олохсуйан оҕо- уруу тэниппит
кырдыаҕас эдьийбит Никулина Е.К. “Оҕо

сааһым дойдута” диэн ахтытыгар
«Халдыаһы анныгар, Арҕаа Оскуолаҕа
үөрэнэ барар этибит. Аара суолга Сулуйбут
диэн томтор аллараа өттүгэр Слепцов
Степан диэн оҕонньордоох олороллор этэ.

Егор Степановичтаах (Буоратай) дьонноро.
Хата, онно наар иттэн, итии ууну иһэн, ирэн
аһар ыалбыт этэ. Кинилэр суохтара
буоллар, бөһүөлэктэн сылдьан үөрэнэр
оҕолор тонон, хоргуйан, кыайан үөрэниэ
суох этибит, – диэн суруйар. Отоннуу
таарыйа Сулуйбут томторугар өтөхтөр
оннуларыгар эмиэ алаады уурдубут.
Кэмниэ-кэнэбэс өй ылан, Хонууга
фольклорист Федотов Г.М. эрийэн тийдим.
Соһуйуом иһин, Егор Степанович Григорий
Мэхээлэбистин Буоратай диэн сиргэ
Халдыаһы анныгар сылдыбыттар. Этэнгэ
буоллабына, Григорий Мэхээлэбис ол сир
чуо көрдөрүү диэн эрэл баар. Былыр киэн
сири алаас диэн ааттыыллар быһылаах.
Бэл аҕыйах сыллаабыта томтор диир
сирдэрбит талаһынан бүрүллэн, көрдүгэн,
бадараан буолан тураллар. Онон биир
сынһалан күн “Дойдууна” бөлөх
кыттылаахтара Буоратай алааһа быһа
холоон манан буолуо диэн Халдыаһы
анныгар хаалкытаах хаамынан баран
кэллилэр.

К. СЛЕПЦОВА,
Орто Дойду.

Өрөспүүбүлүкэҕэ

Бэтэринээринэй Департаменна бас бэринэр судаарыстыбаннай тэрилтэлэри бэрээдэктээһин туһунан

(Бүтүүтэ. Иннин 3 стр. көр).

кытары үлэтиргэ аккредитацияны
ааһахтаах, улуустарга баар
лабораторияларга оннук аккредитация
суох.

Структуралара бэрээдэктэнэр хоту
улуустар управлениеларыгар сыл айы
төлөбүрдээх бэтэринээринэй үлэ
былааннара туолбат. Холобур ылан
көрдөххө, 2019 сылга Анаабыр 29,5%,
Муома 33,9%, Өймөкөөн 65,6% эрэ
толорбуттар. Бүтэһик үс сылга ити биэс
управлениелартан төлөбүрдээх үлэ
харчытын кириитэ 50% эрэ буолбут,
ол эбэтэр Саха сирин бюджетиттан киирэр

харчыны кытта комунаалынай уонна да
атын ороскуоттары кыайан саппаттар.

Материальной-технической база
күүһүрдүлүүтэ, чуолаан эттэххэ,
управление дьэитин хапытаалынай
өрөмүөнэ, тыа хаһаайыстыбатынан
дьарыктанар олохтоох дьон дохуоттара
кыра буолан, иэс үп-харчы сабыллара
мөлтөх, эбиитин сыл айы сүөһү ахсаана
аччаан иһэр.

Ытыллара уларыыылар
управлениелар материалнай-технической
туруктарын күүһүрдүөхтээхтэр уонна Саха
сирин бюджетиттан киирэр харчы
тарҕанытын бэрээдэктиэхтээхтэр.

Саха сирин Бырабытталыстыбатын

2020 сыллааҕы алтынны 13 күнүнэҕи
938-р нүөмүрдээх «Бэтэринээринэй
Департаменна бас бэринэр
судаарыстыбаннай тэрилтэлэри уларыта
тутуу» диэн дьаһал бары сыһааннаах
министерстволары уонна ведомстволары
кытта регламент ирдэбилин быһытынан
олохтоммут болдох иһинэн сөбүлэһини
ааспыта.

Түмүктээн эттэххэ, ити Саха сирин
Бырабытталыстыбатын 938-р нүөмүрдээх
дьаһалыгар уонна бэтэринээринэй
Департаменнын бирикээстэригэр туох да
уларыһылар киирэллэрэ былааннаммат.

Эцэргэлибит!

СӨ Ил Дарханын Ыйаабынан оёону иитиигэ улулчу үтөөлэрин, дьиз кэргэни бөөргөтүүгэ, бял үгэстэрин чөл хаалларыга, сайыннарыга кылааттарын иһин «Ийэбэ үрдүкү махтал» бэлиэнэн Афа дойду Улуу сэриитин бэтэрээнэ, ССРС «Ийэ албан аата» I истиэпэннээх уордынын кавалера **СТАРОСТИНА Екатерина Егоровна** набаарадаланна.

Ытык кырдыаасытын ис сүрэхтэн эбэрдэлээн туран, этэннэ буолууну, уһун үйэни, улахан дьиз кэргэннэ ситиһиилэри, доруобуйаны бабарабыт.

Таптыыр, ытыктыыр кэргэммин, абабытын, эһэбитин, хос эһэбин **ШКУЛЕВ Николай Иннокентьевичи** 70 сааскынан истинник үөрэн туран сүһүөхтүүн

сүгүрүйэн эбэрдэлибит!

Эн Ньурбаба тракторист-бульдозерист идэтин баһылаан кэлэн, төрөөбүт Буор Сыһыгар өр сылларга энкилэ суох үлэлээтин. Тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыга, олоор дьиз-уот коммунальнай тэрилтэбэ ситиһиилээхтик үлэлээбиккин быыстапкаба кыттыын, мэтээлин, Бочуотунай грамоталарын кэрэһэлиллэр.

Күндү киһибит, биһиэхэ тапталын, убаарабат кыһамнын иһин улаханник махтанабыт. Биһигини үөрдэн өөр да өр сылларга биһигинниин бииргэ буол. Биһиги бары Эйигин таптыбыт, киэн туттабыт.

Кэргэнин, кыһын, уолаттарын, күтүөтүн, кийиитэрин, сиэннэрин, хос сиэнин.

ОГПС РС(Я) №22 по «МО Момский район» напминает: берегите детей от пожара – уделите им больше внимания, не оставляйте без присмотра и напмините о правилах пожарной безопасности!

ОГПС РС(Я) № 22 по МО «Момский район» призывает жителей соблюдать правила пожарной безопасности и помнит о том, что они ответственные не только за свою жизнь, но и за жизнь своих детей. Ведь пожары, в результате которых гибнут дети далеко не редкость, а причиной этой гибели зачастую является оставление детей без присмотра.

Родители, чтобы не случилось горя в вашей семье с вашим ребёнком, помните: нельзя оставлять малолетних детей без присмотра, необходимо убрать в недоступные места пожароопасные предметы. С детьми нужно регулярно повторять правила пожарной безопасности и напминать, что нельзя играть со спичками и зажигалками. Нужно не только предостеречь детей от пожаров, но и научить действовать в случае пожара. Ведь зачастую ребяташки не знают о том, что делать во время пожара, чтобы уцелеть. Расскажите им, что в случае пожара нужно немедленно

БЕРЕГИТЕ ДЕТЕЙ ОТ ПОЖАРА!

покинуть помещение, защитив нос и рот влажной тканью, а затем вызвать пожарную охрану по телефону «101», сообщив точный адрес. Если рядом есть взрослые, сразу звать их на помощь.

Памятка для родителей

- Никогда не оставляйте без присмотра детей.

- Убирайте спички, зажигалки и другие средства зажигания в недоступные для детей места.

- Следите за тем, с кем и как дети проводят свободное время, чем интересуются, отвлекайте от пустого времяпровождения.

- Не доверяйте маленьким детям присматривать за печами и каминами, за включенными нагревательными приборами, самостоятельно пользоваться газовыми приборами.

- Выучите вместе с ребёнком свой домашний адрес, телефон. Разместите около телефонного аппарата номера телефонов спецслужб: пожарной и скорой помощи,

полиции, газовой службы.

- Расскажите детям, что пожар можно потушить одеялом, пальто, водой, песком, огнетушителем.

- Обнаружив пожар, нужно сразу вызвать пожарных или предупредить соседей о возникшем возгорании, если необходимо, они помогут ребёнку вызвать пожарных.

- Во время пожара нельзя прятаться под кровать, в шкаф, под ванну, нужно постараться убежать из квартиры.

- Ребёнку необходимо знать: дым гораздо опаснее огня. В задымленном помещении нужно закрыть нос и рот мокрой тряпкой, лечь на пол и ползти к выходу – внизу дыма меньше.

Помните об этих правилах, говорите о них со своими детьми, ребёнком - берегите их жизнь!

**СТАРКОВА М.И.,
инструктор по противопожарной профилактике.**

Кэриэстэбил

Өйбүтүгэр-санаабытыгар куруук бииргэ буолуо

сэбидиссэйинэн, иитэччитинэн пенсияба тахсыар диэри үлэлээбитэ.

Пенсияба тахсан да баран общественнай үлэбэ көхтөөхтүк кыттан түөлбэ салаааччытынан, өр кэмнэргэ бэтэрээннэр сэбизтэрин салаааччытынан үлэлээбитэ.

Анна Афанасьевна олобун аргыһа Слепцов Дмитрий Иннокентьевичтыын 57 сыл эйэлээхтик-иллээхтик дьоллоох олобу олорон аастылар. Бэйэ-бэйэлэрин олус суохтаһаллара, өйдөөһөллөрө. Ол да курдук бу сирдээги олохтон биир сылы быысаһан айаннаатылар.

Пенсияба тахсан баран кэтэх хаһаайыстыба тэринэн, ынах-сылгы иититинэн дьарыктаммытара. Сүөһүлэрин киһи курдук таптыыллара, кэспэтэллэрэ. Куруук имэрийэ-томорууа сылдыаллара. Кинилэр түптэлэрэ сайынны итиигэ алааһы

биир гына субуруйа турара көрүөхтэн кэрэ буолара.

Анна Афанасьевна элбэх бялдыттаах, хоһоһолоох хаһаайка бэрдэ этэ. Куруук итии чэйдээх, сылаас астаах көрсөрө. Сиэннэрин олус күүскэ таптыра. Кинилэр үөрэхтээх дьон буоалларыгар куруук көмөлөөрө, олобун тиһэх күннэригэр диэри көрө-истэ, сүбэли сылдыбыта. Кэлин хос сиэннэр тапталларын билэн үөрүүтэ өссө үкээбитэ.

Күндү киһибит дьонно үтүө сыһыана, сүбэтэ-амата, олорбут олобо ыччаттарыгар үтүө холобур буолуоба. Биһиги оёолоро, сиэннэрэ, чугас дьоно ийэбит, эбэбит, эдьийбит сырдык мөссүөнүн умнуохпут суоба. Эйиэхэ махталбыт өр сылларга сылаас ахтылбан буолан сүрэхпитигэр сылдыбаба.

Уола, кийиитэ, сиэннэрэ, эдьийэ, бары чугас аймахтара.

Таптыыр ийэбит, эйэбэс эбэбит, хос эбэбит, балтым, эдьийбит педагогическай үлэ бэтэрээнэ **Слепцова Анна Афанасьевна** ыарахан ыарыгыттан күн сириттэн барбыта б.д. ахсынны 6 күнүгэр номнуо биир сыла

буолла.

Күндү киһибит 1942 сыл тохсуннуу 7 күнүгэр Муома оройуонун Индибир нэһилиэгэр Слепцовтар халын аймаха төрдүс оёонон күн сири көрбүтэ. Оскуоланы бүтэрээт, комсомольскай путевканын производствоба үлэлээбитэ. Улахан-Чыыстай нэһилиэгэр детсад иитэччитинэн, сэбидиссэйинэн 1974 сылга диэри үлэлээбитэ. 1974 сылтан Индибир нэһилиэгин «Күнчээн» дьааһыла-сад

Кэриэстэбил

ОРОЙУОН САЙДЫТЫГАР УМНУЛЛУБАТ ҮТҮӨЛЭЭХ

Улуу сэри кыттыылааҕа, Муома оройуон бочуоттаах олохтооҕо, оройуон экономической сайдытыгар улахан кылаатын киллэрбит ытык киһи **Петров Иван Андреевич**

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбыта бу дьыл 6 күнүгэр 40 хонуга туолла.

И.А. Петров 1922 сыллааха Чурапчы оройуонугар Бахсы нэһилиэгэр холзаах дьэ кэргэнигэр тохсунуу 14 күнүгэр төрөөбүтэ. Оҕо, эдэр саастара пионер, комсомол кэккэлэригэр ааспыта. Барытыгар актыбынай, билиигэр-көрүүгэ тардыстыылаах уол оскуоланы ситиһилээхтик бүтэрбитэ, үөрэхтээх, олоҕу айсар ыра санаалаах эдэр киһи сэбиэскэй олох үөһүгэр бэлэмнээх кирибитэ. Ол эрэри эйэлээх олоҕу Аҕа дойдуну көмүскүү Улуу сэрии сыллара атыһахтаах улуу аймаабыттар. Тэн саастыылаахтарын курдук Иван Ийэ дойдутун көмүскүү бигэ санаалаах фронтта аттамыта. Кини 1943 сыл олунуу ыйтан Забайкальскайдаагы байыаннай окурук 48-сыс стрелковой полкатыгар пограничной сэриилэргэ сулууспатын саҕалаабыта. 1944-1948 сыллара 64-с, 51-с пограничной этэрээккэ

сылдыбыта. Сэри дьэн тугун этинэн-хаанынан билбит эдэр киһи 1948 сыллааха дойдутугар эргиллибитэ. Кини Ийэ дойдуга бэринилээхтик олохторго, үлэлииргэ бэйэтигэр кэс тылын бэриммитэ.

Сэри бүтэн, эйэлээх олох эргиллибитэ. Иван Петров 1949 сыллааха үөрэнэн статист идэтин ылбыта. Бастаан Абы, Чурапчы оройуоннарыгар үлэлээбитэ. Итинтэн салгы 1961 с. Муома оройуонугар статистика инспекторынан үлэбэ кэлбитэ, кэлин салайбыта. Бу оройуон экономической сайдытыгар ураты суолталаах үлэбэ уһун сыллара үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Аҕаан-суоттаан, бастааннаан, ырытан үлэлиир соруктары оройуон Сэбиэтин тустаах отделларын үлэһиттэригэр тиэрдэрэ. Тьа хаһайыстыбата, дьон-киһи олоҕо сайдытыгар кини үтүөтэ-өнөтө бэрт улахан. Үлэбэ эппиэттээх сыһыанынан, ирдэбиллэн, дьонно эйбэс сыһыанынан тэннээбэ аҕыйах буолара. Оройуон эконимиктэ аҕаар туран, сайды күүскэ баран, нэһилиэнньэ олоҕо түспүүгүр билилээх статистар улахан суолталаахтара. Иван Андреевич олоҕун Муома оройуонун сайдытыгар анаабыта, хас да көлүнэ статистары үүннэрибитэ.

Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылааҕа эдэр көлүнэни Ийэ дойдуга бэринилээх буолуу тыныгар иитиигэ улахан болгомтогун уурара. Кини оҕолору кытта сотору-сотору көрсүһэрэ, кэс тылы этэрэ, аҕа көлүнэ үтүө үгэстэрин салҕаан

иһэргэ уһуйара. Кини оҕолору күүскэ таптыыра, ол иһин хас биридин көрсүһүү эдэр ыччат өйүгэр-сүрүбэр тийэрэ. Бүтүн элбэх көлүнэ ыччат кини ытык тылларын умнубаттар. Иван Андреевич түөһүн Германияны, Японияны кыайыы иһин, элбэх юбилейнай мэтээллэр кизгэтээллэрэ.

Иван Андреевич тьа хаһайыстыбатын сайдытыгар туһуламмыт киэн, чопчу ырытыылаах ыстатыйалары оройуон хаһыатыгар таһаарара. Уопсай дьыаланы, нэһилиэнньэ интэриэһин өрө тутара. Тэннээһин сыппаралаах от хаамыта, сүөһү төбөтүн ахсаана олус ылыннарыылаах буолаллара. Кырдык да, суруллубут суоруллубат. Таба эридьизтээн дьин чахчылары көрдөрөр суруктар дьэ ол иһин ураты көдьүүстээх буолаллара.

Иван Андреевич кэргэнэ Прасковья Никитичналыын түөрт оҕолонон, элбэх сиэннэрдэнэн, хос сиэннэрдэнэн дьоллоох, дьохун олоҕу олордурар. Бүтүн аҕаларын, эһэлэрин олоҕун оҕолоро, сиэннэрэ салгыыллар, үтүө аатын ааттаталлар.

Муома ытык кырдыаҕа, Улуу сэрии кыттыылааҕа, улуус бочуоттаах гражданина И.А. Петров дьохун олоҕо, үтүө суобастаах өр сыллаах үлэтэ эдэр дьонно, үүнэр көлүнэбэ үтүө холобур буолан үйэлэргэ өлбөөдүйүө суоҕа. Кини сырдык мөссүөнүн, ыраас санаатын умнуохпут суоҕа.

“Муома оройуона” МТ дьаһалтата.

ПРОГНОЗ ПОГОДЫ
село Хонуу

	Среда 9 декабря	Четверг 10 декабря	Пятница 11 декабря	Суббота 12 декабря
Дневная температура	-43	-45	-44	-42
Ночная температура	-46	-45	-47	-43
Давление	738 мм	741 мм	748 мм	754 мм
Ветер	0 м/с (ШТЛ)	0 м/с (ШТЛ)	0 м/с (ШТЛ)	0 м/с (ШТЛ)
Облачность				
Осадки				

ИНДИГИР УОТТАРА

Күндү ааҕааччылар!

Хаһыакка сурутуу саҕалаанна.
2021 с. бастакы анарыгар биридиилээн дьонно сурутуу сыаната – 720 солк., тэрилтэлэргэ – 1440 солк.

Таптыыр хаһыаккытыгар сурутарга тиэтэйн!
Редакцияҕа кэлэн эбэтэр телефон нөҕүө сурутуоххутун сор.
Редакция.

Тэрийээчи: СӨ Бырабытталыстыбата, "Сахабэчээт" СӨ Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтэ. Таһаарааччы: "Сахабэчээт" СӨ Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтэ. 677000, Дьокуускай к. Орджоникидзе уул., 31 №-рэ, 124 каб., тел./факс: 8(4112)343917. e-mail: sakhapachat@mail.ru Генеральной дириэктэр **Н. М. Стручкова**

Сибээс эйгэтин информационнай технологияҕа уонна маассабай коммуникацияҕа надзорун федеральной структуратын Саха сиринээҕи бырабылыанньатын 20.06.2019 с. бэриллибит сибидиэтэлистибэтин ПИ № ТУ 14-00520 **Кылаабынай эрдээктэр: М.П. Старкова**

Хаһыат нэдиэлэбэ иккитэ таһар. Редакцияҕа кирибит суруктар төннүбэттэр. Матырыйаалга ахтыллар чахчылар иһин эппитинэни сурук ааптара сүгэр. Ааптар суругар этиллэр санаа хаһыат тутуһар хайысхатыттан атын буолуон сөп. Биллэриилэр, рекламалар ис хоһоонноругар эппитинэни тустаах киһи сүгэр. **® Реклама быһыытынан бэчээттэнэр.**

Хаһыат 98 №-гэр 16 ч. илин баттанна, 17 ч. график быһыытынан бэчээккэ бэрлиннэ. Компьютернай тальыта, верстката оройуоннааҕы «Индигир уоттара» хаһыат редакциянай-полиграфической комплекска оҕоһулан бэчээттэннэ. Редакция, типография, таһаарааччы аадырыһа: Муома улууһа, Хонуу сэл., кап. Елкин уул. 4 №-рэ. Кээмэйэ 1 усул. бэч. л. Тиража 360. Сыаната дуоҕаар быһыытынан. Телефоннара: 8(41150)2-10-21. Электроннай почта: indigir-uottara@yandex.ru